

Passende
kwalificaties
Kerndoelen vso

Procesverslag

SLO • nationaal expertisecentrum leerplanontwikkeling

Passende kwalificaties - kerndoelen vso

Procesverslag

Juli 2011

slo

nationaal
expertisecentrum
leerplan-
ontwikkeling

Verantwoording

© 2011 SLO (nationaal expertisecentrum leerplanontwikkeling), Enschede

Alle rechten voorbehouden. Mits de bron wordt vermeld is het toegestaan om zonder voorafgaande toestemming van de uitgever deze uitgave geheel of gedeeltelijk te kopiëren dan wel op andere wijze te verveelvoudigen.

Auteurs: Projectgroep Passende kwalificaties - kerndoelen vso
In opdracht van: Ministerie van OCW

Informatie

SLO

Secretariaat: Speciaal Onderwijs

Postbus 2041, 7500 CA Enschede

Telefoon (053) 4840 664

Internet: www.slo.nl

E-mail: so-po@slo.nl

AN: 2.5517.435

Inhoud

1.	Inleiding	5
2.	Aanleiding	7
3.	Opdracht	9
4.	Organisatie	11
5.	Draagvlak en communicatie	13
6.	Opbrengsten en resultaten	15

1. Inleiding

Deze notitie is het procesverslag van het project *Passende kwalificaties – kerndoelen vso* zoals dat in de afgelopen jaren door SLO in opdracht van het ministerie van OCW werd uitgevoerd. Dit verslag blikt terug op de periode waarin de kerndoelen voor het vso werden ontwikkeld en legt daarover verantwoording af. Het gaat dan over de periode januari 2010 – oktober 2011. Dit procesverslag beschrijft op hoofdlijnen de activiteiten die zijn uitgevoerd om kerndoelen te ontwikkelen en de daaraan gekoppelde Bouwstenennotities op te leveren. Daarmee wordt ook verantwoording op hoofdlijnen afgelegd. Voor deze benadering is gekozen om dit verslag leesbaar te houden. Dat neemt niet weg dat een zekere mate van detail in de verslaglegging en de verantwoording wel wenselijk is. Het detail is terug te vinden in de bijgesloten cd-rom waarop alle relevante informatie op overzichtelijke wijze is gerangschikt.

Kerndoelen in het voortgezet speciaal onderwijs zullen hun wettelijke basis vinden in het wetsvoorstel *kwaliteit vso* en bij Algemene Maatregel van Bestuur worden vastgesteld. In hetzelfde wetsvoorstel *kwaliteit vso* wordt de wettelijke taak van het vso geregeld en die luidt dat het vso haar onderwijs inricht in uitstroombrofielen: Vervolgonderwijs, Arbeid en Dagbesteding. Waar met de uitstroombrofielen de functies van het voortgezet speciaal onderwijs wettelijk worden verankerd, dienen de kerndoelen als inhoudelijk kader voor de uitstroombrofielen in het voortgezet speciaal onderwijs.

Leeswijzer

Hoofdstuk 1 gaat in op de aanleiding van het project *Passende kwalificaties - kerndoelen vso* waarna hoofdstuk 2 de concrete opdracht tot het project beschrijft. In hoofdstuk 3 beschrijven we de organisatie van het project dat we daarmee ook in een groter kader plaatsen. Hoofdstuk 4 gaat in op aspecten van draagvlak en communicatie en hoofdstuk 5 ten slotte geeft een beschrijving van de opbrengsten van het project.

2. Aanleiding

De directe aanleiding om kerndoelen voor het vso te ontwikkelen is gelegen in het advies van de Raad van State om kerndoelen voor het speciaal onderwijs bij wet vast te leggen en in te voeren met ingang van 1 augustus 2009. Met het advies tot invoering van kerndoelen in het speciaal onderwijs adviseerde de Raad eveneens kerndoelen voor het vso te formuleren. De bestaande wetgeving voor het (v)so bood hiertoe namelijk geen juridische basis. Met de invoering van het wetsvoorstel kwaliteit vso wordt dit wel mogelijk. Het wetsvoorstel kwaliteit vso, waarvan de invoering voor wat betreft het vso per 1 augustus 2013 is voorzien, regelt de wettelijke taak van het vso door de inrichting van uitstroomprofielen. Met het vaststellen van uitstroomprofielen wordt duidelijk waartoe op hoofdlijnen in het vso wordt onderwezen. Met de invoering van kerndoelen per uitstroomprofiel bij Algemene Maatregel van Bestuur, worden de inhoudelijke kaders voor het onderwijsaanbod in het vso vastgelegd. De vooronderstelling is dat onder meer hiermee aan het vso een houvast en een kwaliteitsimpuls wordt gegeven.

3. Opdracht

Het project *Passende kwalificaties – kerndoelen vso* werd in opdracht van het ministerie van OCW uitgevoerd. Het projectplan is beschreven, en door het ministerie geaccordeerd, in de notitie: *Geïntegreerd plan van aanpak passende kwalificaties en ontwikkeling kerndoelen in het vso*¹ en conform de beschreven voorstellen uitgevoerd. Deze opdracht luidde:

"... het leveren van bijdragen aan de uitwerkingen van de in de wetsvoorstellen voorziene *Algemene Maatregelen van Bestuur met betrekking tot:*

- *drie sets kerndoelen voor het vso;*
- *bovenbouw: examenprogramma c.q. certificering voor/voorbereiding op arbeid/dagbesteding;*
- *het (school)getuigschrift vso en het transitiedocument.*

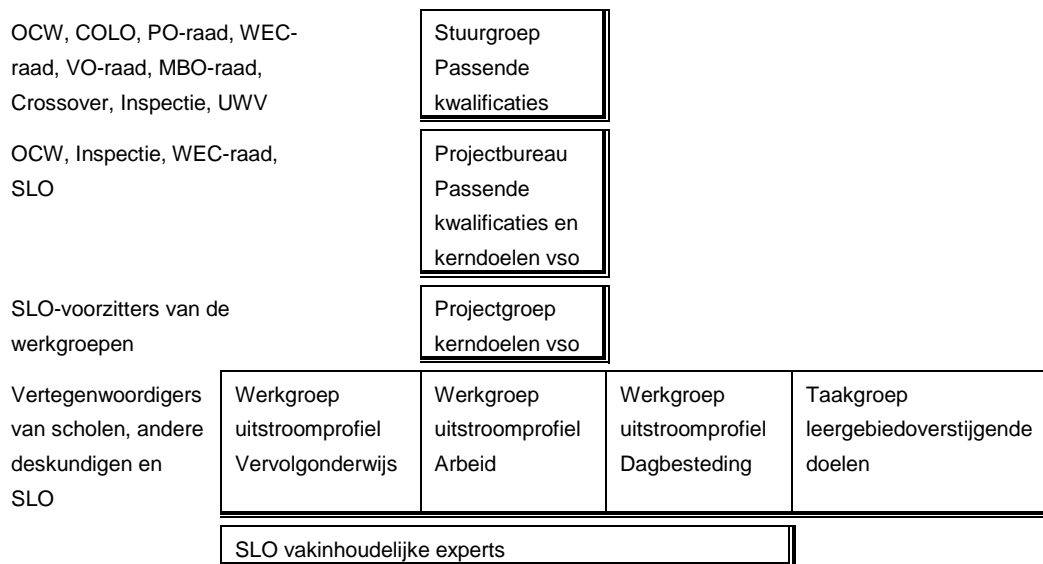
Daarnaast gaat het om uitwerking van zaken die niet bij wet of bij AMvB worden geregeld, maar die de implementatie van de wet(swijzigingen) bevorderen; zaken die scholen nodig hebben om de wet te kunnen uitvoeren."

¹ Geïntegreerd plan van aanpak passende kwalificaties en ontwikkeling kerndoelen voor het vso, Enschede, december 2009

4. Organisatie

Een omvangrijke exercitie als het ontwikkelen van kerndoelen voor het voortgezet speciaal onderwijs vooronderstelt een zorgvuldige voorbereiding. Het gaat hierbij om het inrichten van een projectorganisatie maar ook om de gehanteerde werkwijze en om de financiële afhandeling van deelname aan de diverse activiteiten. De voorbereiding is neergelegd in de notitie *Geïntegreerd plan van aanpak passende kwalificaties en ontwikkeling kerndoelen vso* van 11 december 2009. Deze notitie is leidend geweest bij het inrichten van een projectorganisatie. De projectorganisatie is in figuur 1 schematisch weergegeven.

Figuur 1 Projectorganisatie

In de navolgende paragrafen gaan we in op de diverse onderdelen van het project *Passende kwalificaties – kerndoelen vso*.

4.1 Stuurgroep Passende kwalificaties

De Stuurgroep Passende kwalificaties is een breed samengesteld overleg dat zich gedurende de afgelopen periode heeft bezig gehouden met een breed scala aan onderwerpen. SLO heeft ten behoeve van dit overleg het secretariaat gevoerd.

4.2 Projectbureau Passende kwalificaties

Het projectbureau Passende kwalificaties is samengesteld uit vertegenwoordigers van het ministerie van OCW, de inspectie van het Onderwijs, de WEC-raad (later de PO-raad) en medewerkers van SLO. Het projectbureau is ingericht als opdrachtgever van het project *Passende kwalificaties – kerndoelen vso*. Binnen het projectbureau legt SLO verantwoording af over de voortgang en de opbrengsten van het project. Ook worden relevante ontwikkelingen besproken en worden afspraken over de voortgang gemaakt.

Uiteindelijk dechargeert het projectbureau SLO van haar taak. SLO heeft ten behoeve van het Projectbureau het secretariaat gevoerd. Het projectbureau is eens in de zes weken bijeengekomen op het ministerie van OCW.

4.3 Werkgroepen en taakgroep

Het project *Passende kwalificaties – kerndoelen vso* kende drie werkgroepen en een taakgroep. De werkgroepen hadden tot opdracht te reflecteren op voorstellen voor kerndoelen ten behoeve van de drie uitstroomprofielen *Vervolgonderwijs, Arbeid en Dagbesteding*. Daarnaast hebben de werkgroepen zich beziggehouden met handicapspecifieke knelpunten bij kerndoelen en examenprogramma's in het voortgezet onderwijs, het getuigschrift en overgangs- of transitiedocument en de ondersteuningsbehoefte van leerlingen. De taakgroep had als opdracht te reflecteren op voorstellen voor leergebiedoverstijgende kerndoelen.

Onder leiding van SLO-medewerkers zijn de werkgroepen in de afgelopen projectperiode elk zes keer bijeengewees gedurende een, soms twee dagdelen per bijeenkomst. De taakgroep kwam vier keer bijeen gedurende een dagdeel.

4.4 Projectgroep Kerndoelen vso

De Projectgroep Kerndoelen vso is samengesteld uit de voorzitters van de werkgroepen en de projectleider. Voornaamste taak van dit overleg was afstemming en coördinatie van de werkzaamheden in en ten behoeve van de werkgroepen te realiseren als ook de planning en organisatie van de werkgroepen en de taakgroep leergebiedoverstijgende doelen. De projectgroep is tweewekelijks bijeengekomen, nu en dan in een bredere samenstelling in verband met zaken als communicatie, onderzoek en afstemming met andere gerelateerde SLO-activiteiten. Ook is de projectgroep meerdere malen bijeengekomen gedurende langere tijd om de inhoudelijke discussie te voeren en strategieën te bepalen op basis van landelijke relevante ontwikkelingen. Tot slot hebben de leden van de projectgroep zich zeer regelmatig beziggehouden met het bestuderen van relevant onderzoek en het bevragen van relevante deskundigen uit het veld met het doel steeds up-to-date input te verkrijgen voor het project.

4.5 SLO vakinhoudelijke experts

De kerndoelen voor de uitstroomprofielen *Arbeid* en *Dagbesteding* zijn geformuleerd door vakinhoudelijke experts van SLO. Zij hebben zich hierbij gebaseerd op bestaande kerndoelen (po, so en vo) enerzijds en de kwalificatie-eisen van het mbo anderzijds om een zo groot mogelijke aansluiting en afstemming in de doelformulering te realiseren.

4.6 Verslaglegging

De wijze waarop met name de werkgroepen, de taakgroep en het projectbureau hebben gefunctioneerd, is terug te lezen in de verslaglegging van deze bijeenkomsten. Aan alle bijeenkomsten van de werkgroepen, het projectbureau en de stuurgroep hebben agenda's en brondocumenten ten grondslag gelegen. Van elke bijeenkomst is verslag gemaakt. De agenda's en verslagen zijn op cd-rom bijgevoegd.

4.7 Financiën

Deelnemers aan de werkgroepen en de taakgroep die werkzaam zijn op een school ontvangen per bijgewoonde bijeenkomst een vergoeding voor de vervangingskosten in de school. Daartoe zijn contracten opgesteld op basis waarvan aan het eind van het project tot betaling wordt overgegaan. Ook zijn de gemaakte reiskosten vergoed. Deelnemers van de werkgroepen die niet op een school werkzaam waren hebben in principe geen vergoeding ontvangen anders dan die voor de gemaakte reiskosten.

5. Draagvlak en communicatie

Invoering van een omvangrijk wetgevingstraject zoals het wetsvoorstel kwaliteit vso kan alleen succesvol zijn indien deze wetgeving wordt gedragen door degenen die deze wetgeving moeten gaan operationaliseren, het veld dus. Om een breed draagvlak te creëren is het noodzakelijk om zorgvuldig en eenduidig te communiceren met alle betrokkenen gedurende de verschillende stadia waarin een project wordt uitgevoerd. De hierna volgende paragrafen gaan daar op in.

5.1 Draagvlak

Om draagvlak voor de activiteiten van het project *Passende kwalificaties – kerndoelen vso* te creëren werden, per uitstroomprofiel, werkgroepen samengesteld bestaande uit (midden)management van de verschillende clusters en vertegenwoordigers van direct dan wel indirect betrokken instellingen². De taakgroep *Leergebiedoverstijgende doelen* werd samengesteld op voorspraak van de deelnemers aan de werkgroepen.

Om deelopbrengsten aan het bredere veld voor te leggen werd een digitaal scholenpanel vso in het leven geroepen. Dit panel, bestaande uit ca. 130 deelnemende (afdelingen van) scholen heeft zich herhaalde malen op verzoek van de projectgroep uitgesproken over aangereikte concepten: kerndoelen ten behoeve van de diverse uitstroomprofielen, leergebiedoverstijgende kendoelen, getuigschrift en transitiedocument. Er was daarbij sprake van een hoge respons, meer dan 50% en een brede instemming met de voorgelegde documenten hoewel op detail de respondenten wel op- en aanmerkingen hebben geformuleerd. Het ging daarbij om doelgroepspecifieke knelpunten. Waar dat relevant werd geacht zijn de kerndoelvoorstellen preciezer, puntiger geformuleerd.

In juni 2010 werden de concept-kerndoelen voorgelegd aan en besproken met een brede groep deskundigen. Het betrof hier instellingen als Cito, KPC-groep, CED, CINOP, de Inspectie van het Onderwijs, Stichting IVIO, Commissie voor Staatsexamens, diverse kenniscentra, UWV, MEE, landelijke verenigingen clusters 2, 3 en 4, WEC-raad. Het wetsvoorstel *kwaliteit vso* is niet alleen voor scholen en leerlingen van grote betekenis. Ook ouders en leerkrachten krijgen straks (in)direct met de wet te maken. Vandaar ook dat een expertbijeenkomst voor vertegenwoordigers van ouderverenigingen in het speciaal onderwijs en vertegenwoordigers van leerkrachtenopleiders werd georganiseerd in november 2010. In oktober 2011 zullen de definitieve concepten van de kerndoelen en de voorstellen voor getuigschrift en het overgangs- of transitiedocument voor een laatste keer worden voorgelegd aan een brede vertegenwoordiging van het veld tijdens een door het ministerie van OCW en SLO georganiseerde slotconferentie.

² Het gaat hier om instellingen als de WEC-raad, de Inspectie van het Onderwijs, de Commissie voor Examens, het IVIO, SHL, de Commissie Staatsexamens, diverse ROC en AOC, landelijke cluster verenigingen, COLO, Studie en handicap, UWV

5.2 Communicatie

Naast een formele wijze van communiceren tussen de diverse hiërarchische onderdelen van het project werd een communicatieplan voor het project *Passende kwalificaties – kerndoelen vso* ontworpen. De strategie was er hierbij op gericht om, naarmate het project concreter opbrengsten zou opleveren, een bredere groep belanghebbenden (waaronder ook leraren) te betrekken. Daartoe werd het digitale scholenpanel vso in het leven geroepen en werd een website *Passende kwalificaties* ontworpen. Ook werden er periodiek aan het hele vso-veld digitale nieuwsbrieven verzonden. Daarnaast verschenen artikelen over het project in het blad *Van twaalf tot achttien*³ en in de SLO-publicatie *Context*⁴. In het voorjaar van 2010 en 2011 werden in opdracht van het ministerie van OCW twee series regionale conferenties georganiseerd met het doel de scholen te informeren omtrent de stand van zaken rond het wetsvoorstel *kwaliteit (voortgezet) speciaal onderwijs*. SLO werd hierbij in de gelegenheid gesteld haar activiteiten in dit kader aan een breed gehoor te presenteren. Tot slot hebben medewerkers van het project op incidentele basis presentaties verzorgd aan scholen voor vso met het doel hen te informeren over de invoering van uitstroomprofielen en kerndoelen in het vso.

³ Betere kansen voor vso-leerlingen; Van twaalf tot achttien, februari 2010

⁴ Oog voor de verschillen; SLO Context, Enschede september 2009

6. Opbrengsten en resultaten

De concrete opbrengsten van het project *Passende kwalificaties – kerndoelen vso* onderscheiden wij in documenten die direct gerelateerd zijn aan het wetsvoorstel *kwaliteit vso* en die bij Algemene Maatregel van Bestuur worden vastgesteld, de kerndoelen en een drietal Bouwstenennotities; documenten die schoolleidingen handreikingen bieden bij de operationalisering van de diverse sets kerndoelen.

Kerndoelen

Conform de opdracht heeft SLO de volgende documenten opgeleverd.

- Een set kerndoelen ten behoeve van het uitstroomprofiel Vervolgonderwijs met aandachtspunten voor specifieke leerlingkenmerken.
- Een set kerndoelen ten behoeve van het uitstroomprofiel Arbeid.
- Een set kerndoelen ten behoeve van het uitstroomprofiel Dagbesteding.
- Een set kerndoelen ter voorbereiding op arbeid.
- Een set kerndoelen ter voorbereiding op dagbesteding.
- Een set leergebiedoverstijgende kerndoelen geldend voor alle uitstroomprofielen.

6.1 Uitstroomprofiel Vervolgonderwijs

Voor het uitstroomprofiel Vervolgonderwijs gelden de bestaande kerndoelen voor de onderbouw van het voortgezet onderwijs⁵. Bij ieder van de karakteristieken zijn aandachtspunten met betrekking tot kenmerken van de vso-doelgroep geformuleerd.

Voor de bovenbouw van het uitstroomprofiel Vervolgonderwijs gelden de examenprogramma's van het voortgezet onderwijs.

6.2 Uitstroomprofiel Arbeid

Voor het uitstroomprofiel Arbeid is een set kerndoelen geformuleerd. Aan deze kerndoelen kan worden gewerkt gedurende de gehele periode van het vso uitstroomprofiel Arbeid. Daarnaast zijn doelen ter voorbereiding op arbeid geformuleerd. Deze zijn er op gericht leerlingen in dit uitstroomprofiel optimaal voor te bereiden op hun functioneren in een arbeidssituatie.

6.3 Uitstroomprofiel Dagbesteding

Voor het uitstroomprofiel Dagbesteding is een set kerndoelen geformuleerd. Aan deze kerndoelen kan worden gewerkt gedurende de gehele periode van het vso uitstroomprofiel Dagbesteding. Daarnaast zijn doelen ter voorbereiding op dagbesteding geformuleerd. Deze zijn er op gericht leerlingen in dit uitstroomprofiel optimaal voor te bereiden op hun functioneren in een dagbestedingssituatie.

6.4 Leergebiedoverstijgende kerndoelen

Voor alle uitstroomprofielen gelden leergebiedoverstijgende kerndoelen. Deze worden nagestreefd gedurende de gehele vso-periode.

⁵ Zie <http://www.minocw.nl/onderbouwvo/wetregelgeving/>

Bouwstenennotities

Het formuleren van kerndoelen biedt geen garantie dat een onderwijsvernieuwing ook daadwerkelijk wortel schiet. Daar is meer voor nodig. Om scholen voor voortgezet speciaal onderwijs te ondersteunen bij de inrichting van uitstroomprofielen en de operationalisering van kerndoelen heeft SLO in een drietal documenten beschreven op welke wijze aspecten van het wetsvoorstel kwaliteit vso verder kunnen worden uitgewerkt. De volgende documenten werden opgeleverd:

- Bouwstenen voor het uitstroomprofiel Vervolgonderwijs.
- Bouwstenen voor het uitstroomprofiel Arbeid.
- Bouwstenen voor het uitstroomprofiel Dagbesteding.

In deze documenten wordt per uitstroomprofiel ingegaan op zaken als:

- het ontwikkelingsperspectief;
- stages als leeromgeving;
- beoordeling en afsluiting;
- transitie.

Naast concrete opbrengsten in de vorm van kerndoelen en Bouwstenennotities kunnen we bogen op een grote immateriële opbrengst. Daarmee bedoelen we de netwerken die door de gehanteerde werkwijze zijn ontstaan. Een groot aantal scholen heeft hetzij actief deelgenomen aan één of meer door SLO georganiseerde werkgroepen dan wel aan digitale peilingen. Daarnaast hebben wij geconstateerd dat scholen en groepen van scholen SLO zeer frequent hebben benaderd met het verzoek het kerndoelentraject toe te lichten dan wel studiedagen te verzorgen met het doel onderwijsbeleid te initiëren. Wij stellen vast dat er sprake is van een grote betrokkenheid in het scholenveld als het gaat om de kerndoelen voor de uitstroomprofielen in het vso. Daarnaast hebben we mogen vaststellen dat niet alleen scholen een grote interesse met betrekking tot de kerndoelen getoond hebben. Ook vertegenwoordigende instanties van ouders, leerkrachten, onderwijsverzorgers en andere relevante maatschappelijke instanties hebben van meet af aan enthousiast bijgedragen aan het tot stand komen van deze kerndoelen.

SLO is het nationaal expertisecentrum leerplanontwikkeling. Al 35 jaar geven wij inhoud aan leren en innovatie in de driehoek beleid, wetenschap en onderwijspraktijk. De kern van onze expertise betreft het ontwikkelen van doelen en inhouden van leren, voor vele niveaus, van landelijk beleid tot het klaslokaal.

We doen dat in interactie met vele uiteenlopende partners uit kringen van beleid, schoolbesturen en -leiders, leraren, onderzoekers en vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties (ouders, bedrijfsleven, e.d.).

Zo zijn wij in staat leerplankaders te ontwerpen, die van voorbeelden te voorzien en te beproeven in de schoolpraktijk. Met onze producten en adviezen ondersteunen we zowel beleidsmakers als scholen en leraren bij het maken van inhoudelijke leerplankeuzes en het uitwerken daarvan in aansprekend en succesvol onderwijs.

SLO

Piet Heinstraat 12
7511 JE Enschede

Postbus 2041
7500 CA Enschede

T 053 484 08 40
F 053 430 76 92
E info@slo.nl

www.slo.nl